

Торгівля стала потужним рушієм для подорожей. Фінікійські купці перетинали Середземне море, потрапляли до берегів Іспанії та Північної Африки. Шовковий шлях поєднував Римську імперію з Китаєм.

Індійські купці вели жваву торгівлю з арабами та Південно-Східною Азією. У Стародавньому Єгипті мореплавці здійснювали експедиції вздовж узбережжя Червоного моря до країни Пунт (імовірно, територія сучасного Сомалі або Еритреї) для торгівлі та отримання екзотичних товарів.

Фінікійці та греки створили мережу морських шляхів у Середземному морі, такі як Александрія, Пірей, Остія, які стали центрами міжнародної торгівлі.

З'явилося багато мандрівників, яку докладно описували свої мандрівки, робили їхній аналіз. Серед них — Геродот (V ст. до н.е.) — грецький історик, який подорожував Єгиптом, Персією, Скіфією та описував культуру й звичаї цих народів; Чжан Цянь (II ст. до н.е.) — китайський дипломат і мандрівник, який здійснив подорож до Центральної Азії, що сприяло відкриттю Шовкового шляху. Подорожі сприяли поширенню наукових знань, релігійних та філософських ідей.

У Середньовіччі релігійний туризм став домінуючою формою подорожей:

- паломництва у Святу Землю (Єрусалим);
- відвідування Риму (мощі святих Петра і Павла);
- паломництва до Мекки (хадж) у мусульманському світі.

Для паломників виникла спеціальна інфраструктура: монастирські готелі і притулки; госпіталі (походить термін «гостинність»); маршрути пілігримів.

Томас Кук вважається засновником масового туризму. У 1841 р. він організував першу комерційну туристську поїздку для 570 осіб з Лестера до Лафборо (Англія), а потім заснував першу туристську компанію.

Історія подорожей на території України та світу сягає доісторичних часів. Від первісних подорожей до організованих туристичних груп, подорожі завжди мали важливу роль у розвитку людського суспільства, сприяючи розширенню світогляду, поширенню нових знань та встановленню політичних й економічних зв'язків.

Стародавні подорожі мали суттєвий вплив на розвиток цивілізації, сприяючи обміну товарами, знаннями і технологіями. Вони розширювали світоглядні горизонти людства та поліпшували взаєморозуміння між представниками різних культур. Стародавні мандрівники демонстрували неймовірну сміливість, долаючи величезні відстані та небезпеки. Їхня спадщина заклала основи сучасного туризму.

О. Боса

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ — «ПЕРЛИНА БУКОВИНИ»
І ПОПУЛЯРНИЙ ОБ'ЄКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ**

О. Боса

**CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY — “PEARL OF BUKOVYNA”
AND A POPULAR OBJECT OF EXCURSION TOURISM**

Чернівецький національний університет — видатний туристський об'єкт із понад 145-річною історією. Архітектурний шедевр не лише вражає своєю величчю, але й розповідає захопливу історію Буковинського краю, тому є популярним серед туристів. Засновано його 4 жовтня 1875 р. як німецькомовний Чернівецький університет імені Франца Йосифа в складі Австро-Угорської імперії. Заклад став

східним форпостом освіти та науки Габсбурзької монархії. Спочатку університет мав три факультети: православного богослов'я, юридичний та філософський.

Після розпаду Австро-Угорської імперії та входження Буковини до складу Румунії (1918–1940), заклад був реорганізований у Королівський університет імені короля Кароля I. У цей період викладання велося румунською мовою, але університет зберіг свій мультикультурний характер.

З 1940 р., після включення Північної Буковини до складу УРСР, заклад функціонував як Чернівецький державний університет.

Під час Другої світової війни його діяльність була тимчасово призупинена, але вже у 1944 р. відновлена.

У радянський період значно розширилася матеріально-технічна база університету, відкрилися нові факультети та спеціальності.

З 1989 р. університету було присвоєно ім'я видатного українського письменника Юрія Федьковича.

11 вересня 2000 р. указом Президента України заклад отримав статус національного. Сьогодні ЧНУ є одним із провідних вищих навчальних закладів України, що динамічно розвивається в умовах європейської інтеграції освітнього простору.

Потрапляючи в головний корпус університету — колишню Резиденцію митрополитів Буковини і Далмації, — туристи можуть прогулятися тими самими коридорами, де колись ходили митрополити, видатні науковці та знамениті письменники. Цей комплекс, створений за проєктом чеського архітектора Йозефа Главки у 1864–1882 рр. і вважається найдосконалішим зразком романтичного історизму в європейській архітектурі. Під час екскурсії територією університетського комплексу туристи можуть побачити не лише розкішні інтер'єри, мармурові сходи та вітражі, а й семінарську церкву (Церкву Трьох Святих) з її вишуканими фресками, мальовничий парк зі столітніми деревами та затишними алеями, корпус факультету іноземних мов (колишні митрополичі келії), унікальний Мармуровий зал, де проводяться найважливіші університетські події.

Особливу зацікавленість туристи виявляють до різнобарвної черепиці на даху головного корпусу, яка утворює неповторні геометричні візерунки, що стали одним із символів Чернівців. Також місцеві гіді розповідають туристам захоплюючі легенди, пов'язані з університетом. Перекази про таємничі підземні тунелі, що нібито з'єднують будівлю з міським центром, про привида першого ректора, який досі охороняє знання в університетській бібліотеці, про закодовані послання, залишені архітектором Главкою в орнаментах будівлі.

За роки існування університет підготував тисячі фахівців: видатних науковців, політиків, громадських діячів, митців, серед яких — Іван Франко, Ольга Кобилянська, Михайл Емінеску, Роман Дашкевич, Євген Гакман, Аугуст Нібелунг, Володимир Івасюк та ін.

Після відвідин університету туристам варто прогулятися мальовничими вуличками старого міста. Неподалік розташована центральна площа з Ратушею, театральна площа з драматичним театром, вірменська церква, турецька площа з фонтаном.

Під час відвідування університету туристів цікавить не лише його архітектура, а й історія, легенди та сучасність. Чернівецький університет — це не просто визначний туристський об'єкт, а справжня душа міста, що втілює унікальне поєднання культур

та епох. Відвідавши цей архітектурний шедевр, туристи відчувають неповторний дух Буковини, де переплелися українська, австрійська, румунська, єврейська та інші культури, створивши унікальний культурний феномен.

Л. Гетьман

ЗІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ПОВУДОВИ МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ

L. Hetman

FROM THE WORLD EXPERIENCE OF BUILDING A MODEL FOR FUNDING THE CULTURAL SPHERE

В сучасних умовах збереження та підтримка національної культури, забезпечення культурних потреб громадян — головна мета впровадження культурної політики в Україні. Однак необхідно також констатувати, що сфера культури не може розраховувати лише на державне фінансування. Завдання держави полягає в дотриманні стратегії розвитку культури, що може й повинно базуватися не тільки суто на бюджетному фінансуванні, а й на симбіозі ринку та державного регулювання. Це потребує змін і у сфері оподаткування, і в організаційно-економічних механізмах функціонування культурної сфери. Для визначення власної національної моделі фінансування культури варто дослідити світовий досвід та запозичити з нього найбільш результативні досягнення, зважаючи на можливості їх застосування в сучасних реаліях України.

Американська модель фінансування культури побудована за принципом 3-х «Р» — Public Private Partnership (суспільно-приватне партнерство), яка передбачає дію механізму залучення недержавних структур для підтримки культури. Основна частина коштів іде з приватних джерел. Це можуть бути окремі особи (благодійники) або інституціональні утворення (фонди). Стимулюючими факторами для них є, з одного боку, держава, яка запроваджує пільгове оподаткування, а з іншого — суспільство, яке сприймає це як соціальну відповідальність бізнесу. Варто наголосити, що в Америці доволі поширене поняття «філантропія», «меценатство», коли кошти передаються без очікування економічної віддачі, заради власного бажання долучитися до культурних процесів або заради іміджу.

Формування британської моделі відбувалося в період 70-х — 80-х років і пов'язане з низкою економічних реформ М. Тетчер, які були спрямовані на максимізацію ефективності використання бюджетних коштів і відповідну реструктуризацію економіки. Результатом стало зменшення фінансової, політичної та адміністративної ролі держави в багатьох сферах. Отримана самостійність культурно-мистецьких організацій поставила перед ними питання пошуку власних коштів, що стимулювало створення бізнес-середовища в культурній сфері. Якщо назвати такі процеси одним словом, то це буде «комерціалізація». Англіїців також можна назвати прибічниками спонсорської моделі фінансування культури.

Французи вважають культуру своїм національним надбанням, тому державні культурні установи на 100 % фінансуються державою. При цьому їм не заборонено займатися комерційною діяльністю й шукати способи отримання власного прибутку. Також діє пільгове оподаткування, яке знижує спонсору податок на прибуток у розмірі 60 % від суми пожертви (не більше 0,5 % від доходу компанії),